

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ
ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗΣ, ΒΥΡΩΝΟΣ ΚΑΙ ΥΜΗΤΤΟΥ
Φορμίωνος 83, Καισαριανή, τ.κ. 161 21. Τηλ. 210-7224123 fax.: 210-7223584
(Internet) <http://www.imkby.gr> - (e-mail) info@imkby.gr

Άριθμ. Πρωτ. Φ.1/3/111

Έν Καισαριανῇ τῇ 5ῃ Μαρτίου 2024

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ 288η

Πρός

τούς Πανοσι(ολογι)ωτάτους καί Αἰδεσιμ(ολογι)ωτάτους Πρεσβυτέρους
τούς Ἱεροκήρυκες καί τούς Ἐφημερίους
τούς Ἱερολογιωτάτους Διακόνους
καί τίς Ὁσιώτατες Μοναχές
τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεώς μας.

Ἀγαπητοί Πατέρες καί Ἀδελφοί

Χαίρετε ἐν Κυρίῳ

Τεσσαρακοστή

Ὅτι περί τας ἀρχάς τοῦ Ε' αἰῶνος ὑπῆρχον δύο νηστεῖαι πρό τῆς ἐορτῆς τοῦ Πάσχα, διαφόρου διαρκείας ἐκάστη, προκύπτει ἀσφαλῶς ἐκ τοῦ ἱστορικοῦ Σωκράτους, γράφοντος:

«Τὰς μὲν πρό τοῦ Πάσχα νηστείας, ἄλλως παρ' ἄλλοις φυλαττομένας ἔστιν εὐρεῖν. Οἱ μὲν γὰρ ἐν Ῥώμῃ τρεῖς πρό τοῦ Πάσχα ἐβδομάδας, πλὴν Σαββάτου καὶ Κυριακῆς, συνημμένας νηστεύουσιν· οἱ δὲ ἐν Ἰλλυρικοῖς καὶ ὅλῃ τῇ Ἑλλάδι καὶ οἱ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ (κατὰ Σωζόμενον δὲ «σὺν τοῖς Παλαιστινοῖς») πρό ἐβδομάδων ἕξ τὴν πρό τοῦ Πάσχα νηστείαν νηστεύουσι, τεσσαρακοστὴν αὐτὴν ὀνομάζοντες· ἄλλοι δὲ παρὰ τούτους πρό ἐπτὰ τῆς ἐορτῆς ἐβδομάδων τῆς νηστείας ἀρχόμενοι καὶ τρεῖς μόνας πενθημέρους ἐκ διαλειμμάτων νηστεύοντες, οὐδὲν ἤττον καὶ αὐτοὶ τεσσαρακοστὴν τὸν χρόνον τοῦτον καλοῦσιν. Καὶ θαυμάσαι μοι ἔπεισι, πῶς οὗτοι, περὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἡμερῶν διαφωνοῦντες, τεσσαρακοστὴν ὀνομάζουσι καὶ ἄλλοι, ἄλλον λόγον τῆς ὀνομασίας εὐρεσιλογοῦντες, ἀποδιδόασιν. Καὶ ἐπειδὴ οὐδεὶς περὶ τούτου ἔγγραφον ἔχει δεῖξαι παράγγελμα, δῆλον ὡς καὶ περὶ τούτου τῇ ἐκάστου γνώμῃ καὶ προαιρέσει ἐπέτρεψαν οἱ ἀπόστολοι, ἵνα ἕκαστος μὴ φόβῳ, μηδὲ ἐξ ἀνάγκης τὸ ἀγαθὸν κατεργάζοιτο»¹. Ἡ αὐτὴ ἀμφισβήτησις ὑπῆρχε καὶ περὶ τῶν ἡμερῶν τῆς νηστείας τῆς Μεγάλης ἐβδομάδος, ὡς ἀναφέρουσιν ἄλλοι ἐκκλησιαστικοὶ συγγραφεῖς².

Τὸν ὅρον «τεσσαρακοστή», τὸν ὁποῖον, κατὰ τὸν Σωκράτη, ἄλλοι, ἄλλον λόγον εὐρεσιλογοῦντες, ἀποδιδόασιν, ἀπαντῶμεν τὸ πρῶτον διὰ τὴν πρό τῆς ἐβδομάδος τῶν Παθῶν νηστείαν εἰς τὸν ἐ

¹ Ἱστορ. Ἐκκλ., Βιβλ. ἐ' , κεφ' κβ' , PG 67, 632

² Βλ. Β. Στεφανίδου, Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, σ. 105.

κανόνα τῆς Ἀ Οἰκουμενικῆς Συνόδου: «Αἱ δὲ σύνοδοι γινέσθωσαν, μία μὲν πρὸ τῆς Τεσσαρακοστῆς, ἵνα πάσης μικροψυχίας ἀναιρουμένης, τὸ δῶρον καθαρὸν προσφέρηται τῷ Θεῷ»³.

Ἐκ τοῦ ἱ. Χρυσοστόμου, λέγοντος: «συνειδότες οὖν οἱ Πατέρες τὴν βλάβην τὴν γενομένην ἐκ τῆς ἡμελημένης προσόδου, συνελθόντες ἐτύπωσαν ἡμέρας τεσσαράκοντα νηστείας, εὐχῶν, ἀκροάσεων, συνόδων, ἵν' ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις καθαρθέντες μετ' ἀκριβείας ἅπαντες καὶ δι' εὐχῶν καὶ δι' ἐλεημοσύνης καὶ διὰ νηστείας... μετὰ καθαροῦ συνειδότος προσίωμεν»⁴ προκύπτει, λίαν πιθανῶς, ὅτι ἡ τεσσαρακονθήμερος πρὸ τοῦ Πάσχα νηστεία διευτυπώθη παρὰ τῶν Πατέρων τῆς Ἀ Οἱκ. Συνόδου, παρ' ὧν καὶ ὠνομάσθη τεσσαρακοστή, ἄνευ ὅμως διασαφήσεως τῆς ὀνομασίας καὶ καθορισμοῦ τῆς ἡμέρας ἐνάρξεως καὶ λήξεως αὐτῆς.

Τὴν νηστείαν πρὸ τῆς ἐβδομάδος τῶν Παθῶν ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν τεσσαρακοστή ἀναφέρει μετὰ ταῦτα ὁ Μ. Ἀθανάσιος ἐν τῇ πρὸς τὸν βασιλέα Κωνστάντιον ἀπολογίᾳ αὐτοῦ⁵, εἰς τὴν ἀπολογίαν περὶ φυγῆς⁶, εἰς τὴν ἐγκύκλιον ἐπιστολὴν⁷, ἐν ᾗ, μάλιστα, καλεῖ αὐτὴν «ἀγίαν», εἰς τὸ ἀμφιβαλλόμενον, ὡς ἔργον αὐτοῦ, Σύνταγμα διδασκαλίας πρὸς μονάζοντας κ.λπ.⁸, ἐν ᾧ διακρίνει αὐτὴν τῆς νηστείας τῆς ἐβδομάδος τοῦ Πάσχα⁹ καὶ εἰς τινὰς τῶν

³ Ράλλη - Ποτλῆ, Σύνταγμα Κανόνων, Β , 125.

⁴ Λόγος εἰς τοὺς τὰ πρῶτα Πάσχα νηστεύοντας, PG 48, 867.

⁵ § 15.

⁶ § 6, 2.

⁷ § 4, 3.

⁸ § 2.

⁹ ΒΕΠ, ΛΑ , 18, 36 καὶ 241. ΛΕ , 165.

έορτοστικῶν αὐτοῦ ἐπιστολῶν¹⁰. Ὁ πρὸ αὐτοῦ ὁμως ἀκμάσας ἱστορικὸς Εὐσέβιος, οὐδόλως χρησιμοποιοῦν τὸν ὄρον τεσσαρακοστή, θεωρεῖ «προέορτα, προπαρασκευῆς ἔνεκα» τὴν πρὸ τοῦ Πάσχα νηστείαν, ἣν καὶ καλεῖ «τεσσαρακονθήμερον ἄσκησιν»¹¹.

Κατὰ τὸν Π. Ρομπότην, «ὡνομάσθη τεσσαρακοστή, διότι κατὰ μίμησιν τῆς τεσσαροκονθήμερου νηστείας τοῦ Κυρίου οἱ ἀρχαῖοι χριστιανοί, ἐντὸς τεσσαράκοντα περίπου ἡμερῶν, ἢ ἐνήστευον αὐστηρῶς ἢ μετρίως μετεῖχον τροφῆς ἢ ἀπεῖχον τῶν πρὸς ἡδονὴν τροφῶν»¹² κατὰ δὲ τὸν Χρ. Ἐνισλείδην «τὴν ὀνομασίαν τεσσαρακοστή ἐπῆρε κατ' ἀναλογίαν πρὸ τὸ Πεντηκοστή. Διότι εἶναι γνωστὸν ὅτι Πεντηκοστή σημαίνει καὶ τὴν οἰκείαν ἐορτὴν καὶ τὸ διάστημα τῶν 50 ἀπὸ τοῦ Πάσχα ἡμερῶν. Ὁ ἱστορικὸς Εὐσέβιος λέγει: «Τῆς Πεντηκοστῆς ἑβδομάσι μὲν ἐπτὰ τετιμημένης, μονάδι δὲ ἐπισφραγιζομένης»¹³.

Καθ' ἡμᾶς, καίτοι τοῦτο εἶναι ὅλως ἀμάρτυρον, μετὰ τὸ ἀριθμητικὸν τακτικὸν τεσσαρακοστή, δέον νὰ νοῆται ἡ λέξις νηστεία, ὅτε οὕτω δηλοῦται νηστεία τεσσαράκοντα ἡμερῶν. Ἐπειδὴ δ' ἤδη ἔχομεν δύο τεσσαρακονθήμερους νηστείας, τὴν πρὸ τῶν Χριστοῦ Γεννῶν καὶ τὴν πρὸ τῆς ἑβδομάδος τῶν Παθῶν, ἡ δευτέρα, ὡς ἀρχαιοτέρα καὶ αὐστηροτέρα καὶ συνδεδεμένη ἅμα μετ' ἀσματογραφίας, ἐκλήθη Μεγάλη καί, ὡς προερέθη, Ἀγία, κατὰ τὸν Μ. Ἀθανάσιον.

¹⁰ PG 27, 1366 - 1414.

¹¹ Περὶ τῆς ἐορτῆς τοῦ Πάσχα § 4, ΒΕΠ, ΚΔ , 87.

¹² Λειτουργική, 1869, σ. 98.

¹³ «Βίος Κωνσταντίνου, Δ' 64» (Ὁ θεσμὸς τῆς Νηστείας, Ἀθῆναι 1959, σ. 82).

Ὁ χρόνος ἐνάρξεως καὶ λήξεως τῆς Ἀγίας καὶ Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς (νηστείας) διεσαφήθη κατὰ τὸν Ἑ αἰῶνα, «Φυλακτέα - λέγουν αἱ Διαταγαὶ τῶν Ἀποστόλων - ἡ νηστεία τῆς τεσσαρακοστῆς, μνήμην περιέχουσα τῆς τοῦ Κυρίου πολιτείας τε καὶ νομοθεσίας· ἐπιτελείσθω δὲ ἡ νηστεία αὕτη πρὸ τῆς νηστείας τοῦ Πάσχα, ἀρχομένη μὲν ἀπὸ Δευτέρας, πληρουμένη δὲ εἰς Παρασκευήν· μεθ' ἧς, ἀπονηστεύσαντες, ἄρξασθε τῆς Ἀγίας τοῦ Πάσχα ἐβδομάδος, νηστεύοντες αὐτὴν πάντες μετὰ φόβου καὶ τρόμου, προσευχόμενοι ἐν αὐταῖς περὶ τῶν ἀπολλυμένων»¹⁴.

Εἰς Βατικανὸν δέ τινα κώδικα σημειοῦνται καὶ τὰ ἑξῆς: «Ἡμέραν Δευτέραν νόει, τὴν ἀπὸ τῆς Κυριακῆς τῆς τυραποθέσεως καὶ μὴ ἀπὸ τῆς ἀποκρεωσίμου, καθὼς οἱ ἀπαίδευτοι φάσκουσιν, ἀλλὰ καθὼς οἱ Ἅγιοι Ἀπόστολοι παρέδωσαν ἡμῖν ἐν ταῖς ἀγίαις αὐτῶν καὶ θείαις διατάξεσιν... ἀπὸ γὰρ ἄλλης Δευτέρας οὐκ ἔστι τόσσαρακοστὴν σταθῆναι. Ψήφισον δὲ καὶ εὐρήσεις τρανῶς τὴν ἀλήθειαν. Ἐάν γὰρ ἀπὸ τῆς Δευτέρας τῆς μετὰ τὴν ἀπόκρεω, ἥτοι τῆς τυροφάγου, κρατήσης ἕως τῆς Παρασκευῆς τῶν Βαΐων, γίνονται ἡμέραι μ' · ἐὰν δὲ πάλιν οὕτω κρατήσης καὶ παραδράμης τὸ Σάββατον καὶ τὰς Κυριακάς, γίνονται ἡμέραι λ' ... Ὡς ἂν οὖν βουλευθείης κρατῆσαι ἢ ψηφίσαι, οὐκ ἐστὶ δυνατόν τεσσαρακοστὴν εἶναι, εἰ μὴ οὕτως καθὼς ὥρισαν οἱ Ἅγιοι Ἀπόστολοι ἀπὸ τῆς Δευτέρας τῆς τυροφάγου μέχρι τῆς Παρασκευῆς τῶν Βαΐων, συναριθμουμένων τῶν Σαββάτων καὶ τῶν Κυριακῶν, μὴ νηστευομένων δὲ»¹⁵.

¹⁴ Ἑ XIII, ΒΕΠ, Β , 85.

¹⁵ I.B. Pitra, Juris Eccl. Graecorum Historia et Monumenta, Romae MDCCCLIV, I, σ. 298.

Ἐν τῷ Τριωδίῳ, διὰ τῶν ὕμνων τοῦ ὁποίου ἐξαίρεται ἡ πρὸ τοῦ Πάσχα νηστεία, μόνον εἰς δύο ἰδιόμελα, ψαλλόμενα εἰς τὸν ἑσπερινὸν τῆς τελευταίας ἡμέρας τῆς νηστείας, ἥτοι τῇ Παρασκευῇ πρὸ τοῦ Λαζάρου ἑσπέρας, καλεῖται ἡ νηστεία αὕτῃ τεσσαρακοστή.

Ἐκτὸς τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς (νηστείας), ἥς προοίμιον καὶ προπύλαια εἶναι ἡ ἡμινήστιμος ἐβδομάς τῆς τυροφάγου, ἐν ᾗ καταλύομεν γάλα, τυρὸν καὶ ὠά, οὐχὶ ὅμως καὶ κρέας, ἔχομεν τὴν πρὸ τῶν Χριστοῦ Γεννῶν τεσσαρακονθήμερον, ἐπίσης, νηστείαν, ἀρχομένην τὴν 1ῃ Νοεμβρίου, ἐπομένην τῇ μνήμῃ τοῦ Ἀποστόλου Φιλίππου, διὸ καὶ πολλαχοῦ καλεῖται νηστεία τοῦ Ἀγίου Φιλίππου καὶ ἐξικνουμένην μέχρι καὶ τῆς 8ῆς Δεκεμβρίου.

Ταυτισθείσης συντόμως τῆς ἐννοίας τῶν λέξεων νηστεία καὶ τεσσαρακοστή, ἤρχισεν ἐνωρὶς νὰ καλῆται πᾶσα νηστεία, τεσσαρακοστή καί, κοινῶς, σαρακοστή, καὶ ἐκ τῆς τελευταίας αὐτῆς ὀνομασίας πάντα τὰ διὰ τὰς ἡμέρας τῶν νηστειῶν ἐπιτήδεια βρώματα «σαρακοστιανά».

Οὕτως ὁ Ἀναστάσιος Σιναΐτης ὁμιλεῖ «περὶ τῶν ἁγίων τριῶν τεσσαρακοστῶν»¹⁶ εἰς τὰς ὁποίας περιλαμβάνει, ἐκτὸς τῶν δύο τεσσαρακονθημέρων νηστειῶν, καὶ τὴν μετὰ μίαν ἐβδομάδα ἀπὸ τῆς Πεντηκοστῆς ἀρχομένην νηστείαν¹⁷ τὴν λεγομένην τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων, ἣτις, κατ' αὐτόν, ἐνηστεύετο «μέχρι τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου· ὑπὸ δὲ τῶν Ἀγίων Πατέρων δι' οἰκονομίαν ἐξεκόπη... ἐτυπώθη δὲ ἄχρι τῆς ἐορτῆς τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων νηστεύειν, εἴθ' οὕτως ἐπιλύειν·

¹⁶ Ράλλη - Ποτλῆ, μν. ἔργ., Δ' , 580.

¹⁷ Πρβλ. Διαταγαὶ Ἀποστόλων Ε' ΧΧ, ΒΕΠ, Β' ,93.

εἰτ' ἀπ' ἀρχῆς Αὐγούστου νηστεύειν, ἄχρι τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου καὶ πάλιν διαλύειν».

Ἐκτὸς τῶν πέντε αὐτῶν νηστειῶν, τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς (νηστείας), τῆς ἐβδομάδος τῶν Παθῶν, τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων, τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου καὶ τῶν Χριστοῦ Γεννῶν, ἔχομεν καὶ νηστίμους ἡμέρας. Αὗται εἶναι ἡ Τετάρτη καὶ ἡ Παρασκευὴ ἐκάστης ἐβδομάδος, ἡ ἰδὲ Σεπτεμβρίου, ἐν ᾗ ἐορτάζομεν τὴν Ὑψωσιν τοῦ τιμίου Σταυροῦ, ἡ ἐΐς Ἰανουαρίου, παραμονὴ τῆς ἐορτῆς τῶν Φώτων καὶ ἡ κθ' Αὐγούστου, ἐν ᾗ μνήμην ἐπιτελοῦμεν τῆς ἀποτομῆς κεφαλῆς τοῦ Τιμίου Προδρόμου.

Ὑπομνήματα

στὶς Κυριακὰς καὶ τίς λοιπὴς ἡμέρες τοῦ Τριωδίου

ἐκ τοῦ Μεγάλου Ὁρολογίου

Τῇ Κυριακῇ τοῦ Τελώνου καὶ τοῦ Φαρισαίου

Αἵρεσις παλαιὰ καὶ ἐπίσημος μεταξύ τῶν Ἰουδαίων, ἦσαν οἱ Φαρισαῖοι, οἵτινες, πονηροὶ ὄντες καὶ ὑποκριταί, τὰς μὲν κακίας αὐτῶν ἔκρυπτον, πᾶσαν δέ ὑποκριτικὴν αὐτῶν ἀρετὴν ἐδημοσίεον, ποιοῦντες πάντα τὰ ἔργα αὐτῶν πρὸς τὸ θεαθῆναι τοῖς ἀνθρώποις (Ματθ. κγ' , 5) διό καὶ ἐνομίζοντο ὑπὸ πάντων ἐνάρετοι καὶ δίκαιοι, καὶ κατὰ τὴν φαινομένην τῆς ζωῆς ἀγιότητα, κεχωρισμένοι τῶν λοιπῶν, ὅπερ δηλοῖ καὶ τὸ ὄνομα Φαρισαῖος. Ἐξ ἐναντίας οἱ Τελῶναι,

τούτέστιν οἱ ἀγοράζοντες τούς βασιλικούς φόρους, ἐπειδή εἰσπράττοντες αὐτούς ἐποίουν πολλάς ἀδικίας καί ἄρπαγὰς δι' αἰσχροκέρδειαν, διὰ τοῦτο πάντες ἐλογίζοντο αὐτούς ἁμαρτωλούς καί ἀδίκους. Κατά τήν τότε οὖν κοινήν γνώμην, λαβών ὁ Ἰησοῦς ἓνα Φαρισαῖον, σημαίνοντα τόν ἐνάρετον, καί ἓνα Τελώνην, δηλοῦντα τόν ἁμαρτωλόν, ἐδίδαξε παραβολικῶς τῆς ὑπερηφανείας τήν βλάβην καί τῆς ταπεινοφροσύνης τήν ὠφέλειαν.

Ἐπειδή δέ, μετά τρεῖς ἐβδομάδας, ἐμβαίνομεν εἰς τό στάδιον τῆς ἀγίας τεσσαρακοστῆς καί εἰς τούς πνευματικούς τῆς ἀρετῆς ἀγῶνας, καί ἐπειδή πρῶτον ὄπλον πρὸς ἀρετήν ἐστὶν ἡ ταπείνωσις, καθὼς ἐξ ἐναντίας ἡ ὑπερηφάνεια μέγιστον ἐμπόδιον εἰς αὐτήν, διὰ τοῦτο οἱ θεῖοι πατέρες τὰς μὲν ἐβδομάδας ταύτας ἐπενόησαν ὡς προετοιμασίαν ἡμῶν εἰς τούς εἰρημένους ἀγῶνας, δι' ἣν καί τήν παροῦσαν ἐβδομάδα ἐκάλεσαν Προφωνήσιμον, ὡς προλέγουσα μὴ τρόπον τινά καί κηρύττουσαν ὅτι ἤγγικε τῆς νηστείας ὁ καιρός. Τήν ἀνάγνωσιν τῆς τοῦ Τελώνου καί Φαρισαίου παραβολῆς, ἔταξαν σήμερον, διδάσκοντες ἡμᾶς δι' αὐτῆς ἵνα μὴ ἐπαιρώμεθα, ὅταν πράττομεν τό καλόν, μηδέ καυχώμεθα δι' αὐτό, ὡς ὁ μέγалаυχος Φαρισαῖος. Ἀλλά, μαθόντες ἐκ τοῦ παραδείγματος ἐκείνου, ὅτι ὁ καπνὸς τῆς οἰήσεως καί τῆς καυχήσεως ἡ δυσωδία διώκει τήν χάριν τοῦ Πνεύματος, καί ἀπογυμνοῦσα τόν ἄνθρωπον πάσης ἀρετῆς κρημνίζει αὐτόν εἰς τοῦ ἄδου τὰ βάραθρα, δεώμεθα μετὰ συντετριμμένης καρδίας τοῦ Θεοῦ, μιμούμενοι τοῦ Τελώνου τήν

ταπείνωσιν, ἥτις κἂν ἁμαρτωλός ὑπάρχη ὁ ἄνθρωπος, κἂν εἰς τὰ ἔσχατα περιπέσῃ κακά, δικαιοῖ αὐτόν καί εἰς ὕψος ἀναβιβάζει μέγα.

Τῷ Σαββάτῳ τῆς Ἀπόκρεω

Μνήμην ἐπιτελοῦμεν πάντων τῶν ἀπ' αἰῶνος κεκοιμημένων εὐσεβῶν πατέρων καί ἀδελφῶν ἡμῶν.

Ἐξ αὐτῶν τῶν ἀποστολικῶν Διαταγῶν ἐν βιβλίῳ ἡ , κεφ. μβ , ἔλαβεν ἡ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία τήν συνήθειαν τοῦ ἐπιτελεῖν τὰ λεγόμενα τρίτα καί ἑνατα καί τεσσαρακοστά καί λοιπά μνημόσυνα τῶν κεκοιμημένων. Ἐπειδὴ δέ πολλοί κατὰ καιρούς ἀπέθανον ἄωρα ἢ εἰς ξενιτείαν ἢ εἰς ὄρη καί κρημνοὺς, ἴσως δέ καί πένητες ὄντες οὐκ ἀξιώθησαν τῶν διατεταγμένων μνημοσύνων. Διὰ τοῦτο φιλανθρώπως οἱ θεῖοι πατέρες κινούμενοι ἐθέσπισαν σήμερον μνημόσυνον κοινόν πάντων τῶν ἀπ' αἰῶνος εὐσεβῶς τελευτησάντων χριστιανῶν, ἵνα καί ὅσοι τῶν μερικῶν μνημοσύνων οὐκ ἔτυχον συμπεριλαμβάνωνται εἰς τό κοινόν τοῦτο κάκεῖνοι.

Πρός τούτοις, ἐπειδὴ αὖριον ποιοῦμεν τήν ἀνάμνησιν τῆς δευτέρας παρουσίας τοῦ Χριστοῦ, καί ἐπειδὴ οἱ κεκοιμημένοι οὐδέ ἐκρίθησαν, οὐδέ ἔλαβον, ἔτι τήν τελείαν ἀντάμειψιν (Πράξ. ιζ , 31. Β' Πέτρου β' , 9. Ἑβραίους ια' , 30-40), εὐκαίρως μνημονεύει σήμερον τῶν ψυχῶν ἡ Ἐκκλησία καί, εἰς τό ἄπειρον ἔλεος τοῦ Θεοῦ θαρροῦσα, δέεται ἵνα ἐλεήσῃ τοὺς ἁμαρτωλούς. Ὅτι δέ ἀπάντων κοινῶς τῶν τεθνεώτων ἡ μνήμη ἐνθυμίζει τόν κοινόν θάνατον καί εἰς

ἡμᾶς ἐν καιρῷ ἁρμοδίῳ καί διεγείρει πρὸς μετάνοιαν, τοῦτο ἐστὶ τρίτον αἷτιον τοῦ παρόντος μνημοσύνου

Τῇ Κυριακῇ τῆς Ἀπόκρεω

Αἱ προλαβοῦσαι δύο παραβολαί, καί μάλιστα ἡ τοῦ Ἀσώτου, παρέστησαν ἡμῖν τήν ἄκραν τοῦ Θεοῦ φιланθρωπίαν καί ἀγαθότητα. Ἄλλ' ἵνα μή τινες, εἰς ταύτην μόνην θαρροῦντες, διάγωσιν ἀμελῶς, καί τόν καιρόν τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας πραγματευόμενοι ἐπιμένωσιν εἰς ἁμαρτίαν, καί οὕτως ἁρπάσῃ αὐτοῦς αἰφνιδίως ὁ θάνατος. Διὰ τοῦτο οἱ θειότατοι πατέρες ἔταξαν σήμερον τήν ἑορτήν καί ἀνάμνησιν τῆς ἀδεκάστου δευτέρας παρουσίας τοῦ Χριστοῦ, ἐνθυμίζοντες δι' αὐτῆς τοὺς τοιούτους, ὅτι οὐ μόνον φιλάνθρωπος ἐστίν, ὁ Θεός, ἀλλά καί κριτῆς δικαιοτάτος, καί ἀποδίδωσιν ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ.

Σκοπὸς οὖν τῶν ἁγίων Πατέρων ἐστίν, ἵνα, διὰ τῆς ἐνθυμίσεως τῆς φοβερᾶς ἐκείνης ἡμέρας, διεγείρωσιν ἡμᾶς ἐκ τοῦ ὕπνου τῆς ἀμελείας πρὸς ἐργασίαν τῆς ἀρετῆς, καί προτρέψωσιν εἰς φιλαδελφίαν καί συμπάθειαν. Ἐπειδὴ δέ τῇ ἐρχομένῃ Κυριακῇ τῆς Τυροφάγου ποιοῦμεν τήν ἀνάμνησιν τῆς τοῦ Ἀδάμ ἐξορίας ἐκ τοῦ Παραδείσου τῆς τρυφῆς, ἣτις ἐστίν ἡ ἀρχὴ τοῦ παρόντος βίου, δῆλον ὅτι ἡ σημερινή ἑορτὴ λογίζεται ὡς τελευταία πασῶν, διότι εἰς ταύτης ἀληθῶς τελευτῶσι τὰ ἡμέτερα πάντα καί ὁ κόσμος αὐτός.

Τῷ Σαββάτῳ τῆς Τυρινῆς

Μνήμην ἐπιτελοῦμεν πάντων τῶν ἐν ἀσκήσει λαμψάντων ὁσίων
καί θεοφόρων Πατέρων ἡμῶν

Ἀφ' οὗ ἐπαιδαγώγησαν ἡμᾶς οἱ θεοφόροι πατέρες δι' ὧν
εἵπομεν εἰς τὰς προλαβούσας ἑορτάς, καί κατ' ὀλίγον ἡτοίμασαν εἰς
τό στάδιον τῶν πνευματικῶν ἀγώνων, ἰδοὺ προβάλλουσιν ἤδη καί
τούς θεαρέστως βιώσαντες ἄνδρας τε καί γυναῖκας ὁμοῦ. Ἵνα διὰ τοῦ
παραδείγματος τούτων ποιήσωσιν ἡμᾶς προθυμοτέρους εἰς τήν
ἐργασίαν τῶν ἀρετῶν καί κατὰ τῶν παθῶν ἀνδρειοτέρους. Καί καθὼς
οἱ ἔμπειροι στρατηγοί, ὅταν τά στρατεύματα ἐτοιμασθῶσιν εἰς μάχην
καί ἴστανται ἤδη κατὰ πρόσωπον, οὐ μόνον διὰ λόγου προτρέπουσιν
τούς ἑαυτῶν στρατιώτας, ἀλλά καί ἀνδρῶν ἀρίστων ἀνδραγαθίας
ἀναφέρουσιν εἰς αὐτούς, ἐξ ὧν ἐγκαρδιούμενοι ἐκεῖνοι ὀρμῶσιν
ὀλοψύχως κατὰ τῶν ἐχθρῶν, οὕτω καί οἱ θεοφόροι πατέρες ποιοῦσι
νῦν εἰς ἡμᾶς, διορίσαντες σήμερον τήν μνήμην καί ἑορτήν πάντων
τῶν ἁγίων, ὅσοι, διὰ κόπων πολλῶν νικήσαντες τὰ πάθη,
εὐηρέστησαν τῷ Θεῷ, ἵνα καί ἡμεῖς, πρὸς τήν ζωὴν ἐκείνων
ἀποβλέποντες ἀγωνιζώμεθα γενναίως κατὰ τῶν παθῶν καί τὰς
διαφόρους ἀρετάς ἐργαζώμεθα, μιμούμενοι αὐτούς ὅσον τό
δυνατόν, καί ἀναλογιζόμενοι ὅτι ἄνθρωποι ἦσαν καί αὐτοί καί τήν
αὐτὴν ἡμῖν εἶχον φύσιν.

Τῇ Κυριακῇ τῆς Τυρινῆς

Τήν ἀνάμνησιν τῆς τοῦ Ἀδάμ ἐξορίας ἀπό τοῦ παραδείσου τῆς τρυφῆς ἔταξαν ἐνταῦθα, τῇ παραμονῇ τῆς ἁγίας Τεσσαρακοστῆς, οἱ θειότατοι πατέρες, δεικνύοντες οὐχί διὰ λόγων ἀπλῶν, ἀλλ' ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων, πόσον ὠφέλιμον ἐστὶν εἰς τὸν ἄνθρωπον τὸ τῆς νηστείας καλόν. Καί ἐκ τοῦ ἐναντίου πόσον ἀβλαβές καὶ ὀλέθριον ἢ ἀκρασία καὶ τῶν θείων ἐντολῶν ἢ παράβασις. Καί ὅτι πρώτη ἐντολή τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ἐστὶν ἡ τῆς νηστείας ἐντολή, ἣν λαβόντες οἱ πρωτόπλαστοι καὶ μὴ φυλάξαντες αὐτήν, οὐ μόνον θεοὶ οὐκ ἐγένοντο, ὡς ἐφαντάσθησαν, ἀλλ' ἀπώλεσαν καὶ ἦν εἷχον μακαρίαν ζωὴν. Καί πεσόντες εἰς φθοράν καὶ θάνατον, μετέδωκαν αὐτά ταῦτα καὶ μυρία ἀλλὰ κακά, ὅσα ἐκεῖθεν ἐπήγασαν εἰς ὅλον τὸ ἀνθρώπινον γένος. Ταῦτα πάντα τιθέασιν ὑπ' ὅψιν ἡμῶν σήμερον οἱ θεοφόροι πατέρες, ἵνα ἐνθυμούμενοι τὸ πόθεν ἐξεπέσαμεν καὶ τί ἐπάθομεν διὰ τὴν τῶν πρωτοπλάστων ἀκρασίαν καὶ παρακοήν, σπουδάσωμεν ἐπανελθεῖν πάλιν εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐκείνην μακαριότητα καὶ δόξαν διὰ νηστείας καὶ τῆς ὑπακοῆς εἰς πάντα τὰ θεῖα προστάγματα.

Τῷ πρώτῳ Σαββάτῳ τῶν Νηστειῶν.

Ἀνάμνησιν ποιούμεθα τοῦ διὰ τῶν Κολλύβων γενομένου θαύματος παρὰ τοῦ Ἁγίου μεγαλομάρτυρος Θεοδώρου τοῦ Τήρωνος.

Ἰουλιανός ὁ παραβάτης, γινώσκων ὅτι οἱ χριστιανοὶ καθαίρονται μᾶλλον διὰ νηστείας τὴν πρώτην ἑβδομάδα τῆς Ἁγίας Τεσσαρακοστῆς, ἦν καὶ ἡμεῖς διὰ τοῦτο καθαρὰν ἑβδομάδα καλοῦμεν, ἡβουλήθη ἵνα τότε μάλιστα μολύνῃ αὐτούς. Διό καὶ προσέταξε κρυφίως ἵνα τεθῶσιν εἰς τὴν ἀγορὰν κατ' ἐκείνας, τὰς ἡμέρας βρώματα μεμιασμένα ἐκ τῶν αἱμάτων τῶν εἰδωλικῶν θυσιῶν. Ἀλλὰ νεύσει θεία ἐπιφανεῖς καθ' ὕπνον ὁ μάρτυς Θεόδωρος εἰς τὸν τότε ἀρχιεπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως Εὐδόξιον καὶ φανερώσας τὸ πρᾶγμα παρήγγειλεν αὐτῷ ἵνα συγκαλέσῃ τοὺς πιστοὺς εὐθύς τὸ πρωῒ τῆς Δευτέρας καὶ ἐμποδίσῃ αὐτοῖς τῶν βρωμάτων ἐκείνων τὴν χρῆσιν, τὴν δέ ἔλλειψιν τῆς ἀναγκαίας τροφῆς ἀναπληρώσῃ ἐκ τοῦ προχείρου διὰ κολλύβων. Καὶ ἐρμηνεύων αὐτὰ εἶπεν ὅτι κόλλυβα ὀνομάζομεν ἡμεῖς εἰς τὰ Εὐχάϊτα τὸν βρασμένον σῖτον. Τοιουτοτρόπως ὁ μὲν σκοπὸς τοῦ παραβάτου ἐματαιώθη. Ὁ δὲ εὐσεβὴς λαός, διαφυλαχθεὶς ἀμόλυντος καθ' ὅλην τὴν καθάρσιμον ἑβδομάδα ἀπέδωκεν εἰς τὸν μάρτυρα τὴν εὐχαριστίαν κατὰ τοῦτο τὸ Σάββατον, ποιήσαντες τὴν μνήμην αὐτοῦ διὰ κολλύβων. Καὶ ταῦτα μὲν συνέβησαν περὶ τὰ μέσα τοῦ Δ' αἰῶνος, ἡ δὲ Ἐκκλησία ἐπιτελεῖ κατ' ἔτος τὴν ἀνάμνησιν εἰς δόξαν Θεοῦ καὶ τιμὴν τοῦ μάρτυρος.

Τῇ πρώτῃ Κυριακῇ τῶν Νηστειῶν

Ἀνάμνησιν ποιούμεθα τῆς ἀναστηλώσεως τῶν ἁγίων καὶ σεπτῶν εἰκόνων

Ἐκατόν ἔτη καί ἐπέκεινα κατετάραξε τήν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ ὁ διωγμός τῶν κακοδόξων εἰκονομάχων, ὧν πρῶτος ὑπῆρξεν ὁ αὐτοκράτωρ Λέων ὁ Ἰσαυρος, ἔσχατος δέ ὁ Θεόφιλος, ὁ ἀνὴρ τῆς ἁγίας Θεοδώρας, ἥτις μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ, ἐστερέωσε πάλιν τήν Ὁρθοδοξίαν μετὰ Μεθοδίου τοῦ πατριάρχου. Αὕτη ἡ ἀείμνηστος βασιλίς ἐκβοήσασα παρρησία τὰ ἅγια ταῦτα λόγια: Εἴ τίς τὰς ἁγίας εἰκόνας οὐ προσκυνεῖ, καί ἀσπάζεται σχετικῶς, οὐ λατρευτικῶς, οὐχ ὡς Θεούς, ἀλλ' , ὡς εἰκόνας ἀρχετύπων διὰ τὸν πόθον, εἶη ἀνάθεμα, εἵτα ἐζήτησε παρὰ Θεοῦ τοῦ ἀνδρός τήν συγχώρησιν διὰ κοινῆς νηστείας καί δεήσεως καθ' ὅλην τήν πρώτην ἐβδομάδα τῆς Τεσσαρακοστῆς. Καί μετὰ ταῦτ, κατὰ τήν παροῦσαν Κυριακὴν λιτανεύσαντες καί αὕτη καί ὁ υἱὸς αὐτῆς Μιχαήλ ὁ αὐτοκράτωρ μετὰ παντός τοῦ κλήρου καί τοῦ λαοῦ ἀνεστήλωσαν τὰς ἁγίας εἰκόνας καί ἐστόλισαν πάλιν δι' αὐτῶν τήν τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν. Τοῦ ἁγίου τούτου ἔργου τήν ἀνάμνησιν ἐορτάζομεν σήμερον οἱ Ὁρθόδοξοι πάντες καί δι' αὐτό τοῦτο τήν λαμπράν καί σεβασμίαν ταύτην ἡμέραν ὀνομάζομεν Κυριακὴν τῆς Ὁρθοδοξίας.

Τῇ δευτέρᾳ Κυριακῇ τῶν Νηστειῶν

Ψάλλεται ἡ Ἀκολουθία τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Γρηγορίου ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης, τοῦ Παλαμᾶ

Ὁ θεῖος οὗτος πατήρ, ἐξ Ἀσίας καταγόμενος, ἀνετράφη παιδιόθεν ἐν τῇ βασιλικῇ τῆς Κωνσταντινουπόλεως αὐλῇ, ὅπου καί τήν καθ' ἡμᾶς καί τήν θύραθεν ἐπαιδεύθη σοφίαν. Μετὰ ταῦτα,

καταλιπών τά βασίλεια, ἤσκησεν ἐκ νεότητος ἐν τῷ Ἀγίῳ Ὄρει τοῦ Ἄθωνος, καί ἐν τῇ κατὰ Βέροϊαν σκήτῃ. Διέτριψεν ἐν Θεσσαλονίκῃ πρὸς θεραπείαν τῶν ἐκ τῆς σκληραγωγίας ἀσθενειῶν αὐτοῦ. Παρέστη εἰς τὰς ἐν Κωνσταντινουπόλει συγκροτηθείσας συνόδους τῷ 1341 ἔτει κατὰ Βαρλαάμ τοῦ Καλαβροῦ καί τῷ 1347 κατὰ τοῦ ὁμόφρονος αὐτοῦ Ἀκινδύνου, ἐν αἷς γενναίως ἡγωνίσαστο ὑπὲρ τῶν ὀρθῶν τῆς Ἀνατολικῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας δογμάτων. Κατὰ δέ τό 1349 ἔτος προχειρισθείς Θεσσαλονίκης μητροπολίτης καί ποιμένας τό ποίμνιον αὐτοῦ ἀποστολικῶς ἔτη, καί ζήσας τά πάντα 63, καί πολλά συγγραψάμενος, ἀνεπαύσατο ἐν Κυρίῳ. Τοῦ αὐτοῦ ἀκολουθίαν ἐποίησε Φιλόθεος ὁ πατριάρχης τῷ 1368 ἔτει, ὅτε καί ἡ ἐορτή αὐτοῦ ἐθεσπίσθη κατὰ τήν σήμερον ἡμέραν.

Τῇ τρίτῃ Κυριακῇ τῶν Νηστειῶν

ἐορτάζομεν τήν προσκύνησιν τοῦ τιμίου καί ζωοποιοῦ Σταυροῦ.

Παντός ἔργου κοπιαστικοῦ ἡ ἐκτέλεσις ἔχει δυσκολίαν μεγάλην, ἀλλά τῆς δυσκολίας ταύτης τό μέγεθος ἀναφαίνεται εἰς τό μέσον αὐτοῦ, διότι ὁ ἕως τότε καταβληθεὶς κόπος φέρει ἀδυναμίαν, ἡ δέ ἀδυναμία ποιεῖ δυσκολώτερον τό λοιπόν τοῦ ἔργου. Ἐπειδὴ οὖν καί ἡμεῖς ἐφθάσαμεν, θεία χάριτι, εἰς αὐτό τό μέσον σχετικῶς τοῦ τῆς νηστείας δρόμου, ὅπου καί ἡ ἀδυναμία περιεκύκλωσεν ἡμᾶς, καί ἡ δυσκολία ἠϋξήσε, διὰ τοῦτο ἡ ἁγία ἡμῶν μήτηρ, ἡ τοῦ Χριστοῦ

Ἐκκλησία, προβάλλει σήμερον εἰς ἡμᾶς ὡς βοήθημα κραταιότατον τόν πανάγιον Σταυρόν, τήν χαράν τοῦ κόσμου, τῶν πιστῶν τήν δύναμιν, τῶν δικαίων τό στήριγμα, καί τῶν ἁμαρτωλῶν τήν ἐλπίδα, ἵνα, εὐλαβῶς αὐτόν κατασπαζόμενοι, λάβωμεν χάριν καί δύναμιν πρός τελείωσιν τοῦ θείου τῆς νηστείας ἀγῶνος.

Τῇ τετάρτῃ Κυριακῇ τῶν Νηστειῶν

Ψάλλομεν τήν Ἀκολουθίαν τοῦ ὁσίου πατρός ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ συγγραφέως τῆς «Κλίμακος»

Ἡ τούτου μνήμη τελεῖται καθ' αὐτό τῇ τριακοστῇ Μαρτίου, ὅπου ἐτέθη καί ἡ βιογραφία αὐτοῦ. Ἑορτάζεται δέ καί σήμερον, ἴσως διότι ἀπ' ἀρχῆς τῆς ἀγίας Τεσσαρακοστῆς ἄρχεται συνήθως ἀναγινώσκεσθαι ἐν τοῖς ἱεροῖς μοναστηρίοις ἡ «Κλίμαξ» τῶν λόγων αὐτοῦ.

Τῇ Πέμπτῃ τῆς Ε΄ ἐβδομάδος.

Ψάλλομεν τήν Ἀκολουθίαν τοῦ Μεγάλου Κανόνος.

Τόν κατανυκτικώτατον τοῦτον κανόνα, τόν μέγαν ὄντως, οὐ μόνον διά τῶν τροπαρίων τήν ποσότητα, ὡς πρός πάντας τούς λοιπούς, ἀλλά καί διά τό πλῆθος τῶν τροπολογικῶν ἐννοιῶν καί ἐνθυμημάτων, συνέγραψεν ἄριστα Ἀνδρέας ὁ Κρήτης. Οὗτος οὖν ὁ θεῖος πατήρ, ἐρανισάμενος πᾶσαν ἱστορίαν τῆς ἀγίας Γραφῆς

Παλαιᾶς καί Νέας, καί εἰς τό παρόν μέλος τεχνηέντως ἀρπασάμενος, προτρέπει διὰ τούτου πᾶσαν ψυχὴν πρὸς μίμησιν μὲν τῶν καλῶν, ἀποφυγὴν δέ τῶν κακῶν, καί εἰς Θεὸν ἐπιστροφὴν διὰ μετανοίας.

Τῷ Σαββάτῳ τῆς Ἑβδομάδος

Ψάλλομεν τὸν εἰς τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον Ἀκάθιστον Ὑμνον.

Περὶ τό 620 ἔτος οἱ Πέρσαι ἐξ ἀνατολῶν, καί ἐκ δυσμῶν οἱ Ἀβαιοι, γένος σκυθικόν, ἐλθόντες ἀμφότεροι μετὰ στρατοῦ πολυαρίθμου ἐπολιόρκησαν τὴν βασιλεύουσαν, ἀπόντος τότε τοῦ βασιλέως Ἡρακλείου καί τὴν μὲν θάλασσαν, καί μάλιστα τὸν Κεράτιον κόλπον, πλοιαρίων γεμίσαντες τὴν δέ ξηρὰν πεζῶν καί ἱππέων καί μηχανῶν ἦσαν ἤδη πρὸς ἔφοδον ἔτοιμοι. Οἱ δὲ πολῖται, καίτοι γενναίως ἀνθιστάμενοι, ἀλλ' ὀλίγιστοι ὄντες πρὸς ἀντίκρουσιν τοσαύτης ὀρμῆς εἰς οὐδὲν ἕτερον ἐστήριζον τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν, εἰμὴ εἰς τὴν προστασίαν τῆς Θεοτόκου. Καί τῷ ὄντι, ἐξαίφνης ἀνεμοστρόβιλος φοβερός τὰ μὲν πλοιάρια πάντα συντρίψας ἐβύθισε τῶν δὲ ἐν αὐτοῖς βαρβάρων τὰ πτώματα ἐξέβρασεν ἔμπροσθεν τοῦ ἐν Βλαχέρναις ναοῦ τῆς Θεοτόκου. Ἐκ τούτου θαρρήσας ὁ λαὸς ἐξῆλθε τῆς πόλεως καί κατεδίωξε τοὺς λοιπούς φεύγοντος ὑπὸ τοῦ φόβου. Τό δὲ ἑσπέρας συναχθέντες εἰς τὸν εἰρημένον τῆς Θεοτόκου ναὸν ἀπέδωκαν αὐτῇ τὸν εὐχαριστήριον ὕμνον μηδόλως καθίσαντες δι' ὅλης τῆς νυκτός, ἀφ' οὗ καί ὁ ὕμνος ἐκεῖνος ἐπωνομάσθη Ὑμνος Ἀκάθιστος. Τῆς

παραδόξου ταύτης σωτηρίας τῶν τότε πιστῶν τήν ἀνάμνησιν ἐπιτελοῦμεν σήμερον, εἰς δόξαν τῆς μητρός τοῦ Θεοῦ ἡμῶν.

Τούς δέ Οἴκους τῆς Θεοτόκου, οὓς ἀναγινώσκομεν σήμερον κατ' ἐξοχήν, οἱ μὲν ἀποδίδουσιν εἰς Σέργιον τόν τότε πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως, οἱ δέ εἰς Γεώργιον τόν Πισίδην σύγχρονον ὄντα καί αὐτόν καί χαρτοφύλακα τῆς Μ. Ἐκκλησίας, οὔτινος καί ποίημα σώζεται ἔχον τοιαύτην ἐπιγραφὴν «Εἰς τήν γενομένην ἔφοδον τῶν βαρβάρων καί τήν αὐτῶν ἀστοχίαν, ἥτοι Ἐκθεσις τοῦ γενομένου πολέμου εἰς τό τεῖχος τῆς Κωνσταντινουπόλεως μεταξύ Ἀβάρων καί Πολιτῶν». Νεώτεραι γνῶμαι ἱστοριογράφων κρίνουν τόν Ἀκάθιστον Ὑμνον ἀρχαιότερον.

Τῇ πέμπτῃ Κυριακῇ τῶν Νηστειῶν

Ψάλλομεν τήν Ἀκολουθίαν τῆς ὁσίας μητρός ἡμῶν Μαρίας τῆς Αἰγυπτίας.

Τῆς ὁσίας ταύτης ἡ μνήμη τελεῖται μὲν κατὰ τήν πρώτην Ἀπριλίου, ἔνθα ἐγράφη καί ὁ βίος αὐτῆς, ἐτάχθη δέ ἡ αὐτή καί σήμερον, ἐγγίζοντος ἤδη τοῦ τέλους τῆς ἀγίας Τεσσαρακοστῆς, πρὸς διέγερσιν τῶν ραθύμων καί ἀμαρτωλῶν εἰς μετάνοιαν, ἐχόντων ὑπόδειγμα τήν ἐορταζομένην.

Τῷ Σαββάτῳ τοῦ ἁγίου καί δικαίου Λαζάρου

Φίλος ἦν τοῦ Ἰησοῦ ὁ Λάζαρος, καί αἱ τούτου ἀδελφαί, Μάρθα καί Μαρία, αἵτινες καί ἐφιλοξένησαν αὐτόν, καί διηκόνησαν πολλάκις (Λουκ. ι' , 38-40, Ἰωάννου, ιβ' , 2-3). Ἦσαν δέ ἐκ κώμης τινὸς τῆς Ἰουδαίας, Βηθανίας τό ὄνομα, κατὰ τοὺς πρὸς τὰ ἀνατολικά μέρη πρόποδας τοῦ ὄρους τῶν Ἑλαιῶν κειμένης, ἐγγὺς τῆς Ἱερουσαλήμ ἕως δύο μίλια ρωμαϊκά. Τούτου οὖν τοῦ Λαζάρου ἀσθενήσαντος ἡμέρας τινάς πρό τοῦ σωτηρίου πάθους, διαμηνύουσι τὴν ἀσθένειαν αὐτοῦ αἱ ἀδελφαί εἰς τὸν Ἰησοῦν, διατρίβοντα τότε ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ. Ὁ δέ, μείνας ἐπίτηδες ἐκεῖ δύο ἡμέρας, ἕως οὐ ἀπέθανεν ὁ Λάζαρος, τότε εἶπε πρὸς τοὺς μαθητάς αὐτοῦ. Ἄγωμεν εἰς τὴν Ἰουδαίαν, ἵνα ἐξυπνήσω τὸν φίλον κοιμώμενον ἐννοῶν δηλαδή τὸν βαρύν τοῦ θανάτου ὕπνον. Φθάσας δέ εἰς Βηθανίαν, παρεμύθησε τὰς ἀδελφάς του πρό τεσσάρων ἡμερῶν τεθαμμένου ἤδη Λαζάρου ἐνεβριμήσατο τῷ πνεύματι, καί ἐτάραξεν ἑαυτὸν ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ ἀγαπητοῦ φίλου ἠρώτησε, Ποῦ ἐναπετέθη τό λείψανον; ἐδάκρυσεν ἐπ' αὐτῷ προσῆλθεν εἰς τό μνημεῖον προσέταξεν ἵνα ἄρῳσι τὸν λίθον ὕψωσεν ἄνω τοὺς ὀφθαλμούς καί εὐχαριστήσας τῷ Θεῷ καί Πατρί, ἔκραξε φωνῇ μεγάλη Λάζαρε, δεῦρο ἔξω καὶ τοῦ τεταρταίου νεκροῦ ἐξελθόντος εὐθύς, ἐντετυλιγμένου εἰς τὰ σάβανα, εἶπε πρὸς τοὺς παρεστῶτας Λύσατε καὶ ἄφετε ὑπάγειν (Ἰωάν. ια'). Τοῦτό ἐστι τό ὑπερφυές τοῦ Σωτῆρος θαῦμα, ὅπερ ἐορτάζομεν σήμερον. Λέγεται δὲ ἐξ ἀρχαίας παραδόσεως ὅτι ὁ Λάζαρος ἦν τριακοντούτης ὅτε ἀνέστησεν αὐτόν ὁ Κύριος ὅτι ἐπιζήσας ἀλλὰ τριάκοντα ἐτελεύτησεν ἐν Κύπρῳ τό 63 ἔτος καὶ ὅτι ὁ τάφος αὐτοῦ ἔκειτο πλησίον τῆς πόλεως Κιτιέων, ἔχων ἐπιγραφὴν

«Λάζαρος ὁ τετραήμερος καί φίλος τοῦ Χριστοῦ». Τῷ δέ 890 ἔτει μετεκόμισεν εἰς Κωνσταντινούπολιν τό ἱερόν αὐτοῦ λείψανον Λέων ὁ σοφός, ὅτε ἀναμφιβόλως ἐποίησε καί τά εἰς τὸν ἐσπερινόν αὐτοῦ ιδιόμελα Κύριε. Λαζάρου θέλων τάφον ἰδεῖν, κ.τ.λ.

Τῇ Κυριακῇ τῶν Βαΐων

Κατά τήν ἡμέραν τοῦ Μαρτίου, ἐν ἡμέρᾳ Κυριακῇ, πέντε ἡμέρας πρό τοῦ νομικοῦ πάσχα, ἐρχόμενος ὁ Ἰησοῦς ἀπό τῆς Βηθανίας εἰς Ἱεροσόλυμα, ἀπέστειλε δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ καί ἔφερον πρός αὐτόν ὄνάριον, καί καθίσας ἐπ' αὐτοῦ εἰσῆρχετο εἰς τήν πόλιν. Τό δέ ἐν αὐτῇ πλῆθος τοῦ λαοῦ, ἀκούσαντες ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἔρχεται, λαβόντες εὐθύς εἰς τάς χεῖρας αὐτῶν βαῖα τῶν φοινίκων ἐξῆλθον εἰς ὑπάντησιν αὐτοῦ. Καί ἄλλοι μὲν διὰ τῶν ἑαυτῶν ἱματίων, ἄλλοι δέ κόπτοντες κλάδους ἀπὸ τῶν δένδρων, ἐστρώννουν τήν ὁδόν, δι' ἧς ὁ Ἰησοῦς ἔμελλε διέρχεσθαι· καί πάντες ὁμοῦ, καί αὐτά ἔτι τά νήπια προπορευόμενοι καί ἀκολουθοῦντες, ἔκραζον λέγοντες Ὡσαννά, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου, ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ (Ἰωάν. ιβ'). Καί ταύτην μὲν τήν λαμπράν καί ἑνδοξον πανήγυριν τῆς εἰς Ἱερουσαλήμ εἰσόδου τοῦ Κυρίου ἡμῶν ἐορτάζομεν σήμερον..

Ἐσήμουν δέ τά μὲν βαῖα, τούτέστιν οἱ ἀπαλοί τῶν φοινίκων κλάδοι, τήν κατά τοῦ διαβόλου καί τοῦ θανάτου νίκην τοῦ Χριστοῦ. Τό δέ Ὡσαννά ἐρμηνεύεται σῶσον παρακαλῶ, ἦ, σῶσον δή. Τό δέ πωλάριον τοῦ ὄνου, καί τὸ κάθισμα τοῦ Ἰησοῦ ἐπ' αὐτοῦ, ζώου ἀδαμάστου ἔτι καί κατά τὸν νόμον ἀκαθάρτου, ἐσήμεινε τήν πρώτην

ἀκαθαρσίαν καί ἀγριότητα τῶν ἐθνῶν, καί τήν μετά ταῦτα ὑποταγήν αὐτῶν εἰς τό ἅγιον τοῦ Εὐαγγελίου νόμον.

Τῇ ἀγία καί μεγάλη Δευτέρα

Ἀπό τῆς σήμερον ἄρχονται τά ἅγια πάθη τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν καί πρῶτον πάντων λαμβάνεται εἰς τύπον αὐτοῦ Ἰωσήφ ὁ πάγκαλος. Ἦν δέ οὗτος υἱός τοῦ Ἰακώβ ἐνδέκατος ὅστις φθονηθεῖς ὑπό τῶν ἰδίων ἀδελφῶν καί εἰς λάκκον βληθεῖς, εἶτα πωληθεῖς εἰς ἄλλοφύλους, καί ὑπ' ἐκείνων πάλιν εἰς Αἴγυπτον, καί διά τήν σωφροσύνην ἑαυτοῦ συκοφαντηθεῖς καί εἰς φυλακὴν καταδικασθεῖς, καί τελευταῖον ἔξαχθεῖς ἐκεῖθεν μετά δόξης πολλῆς καί τιμηθεῖς ὡς βασιλεύς, καί γενόμενος κύριος πάσης γῆς Αἰγύπτου καί σιτοδότης παντός τοῦ λαοῦ, διά τούτων πάντων ἐτύπωσεν εἰς ἑαυτόν τά πάθη καί τήν μετά ταῦτα δόξαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Εἰς τήν μνήμην ταύτην τοῦ Ἰωσήφ ἐπισυνάπτεται καί ἡ ἱστορία τῆς ὑπό τοῦ Κυρίου, κατὰ τήν σήμερον τό πρῶτ', 18^ο Μαρτίου, καταραθείσης καί ξηρανθείσης συκῆς διά τήν ἑαυτῆς ἀκαρπίαν. Εἰκόνιζε δέ αὕτη τῶν Ἰουδαίων τήν συναγωγήν, ἥτις, μή ἔχουσα τόν ἀπαιτούμενον καρπὸν τῆς ἀρετῆς καί εὐσεβείας, ἐγυμνώθη πάσης χάριτος πνευματικῆς διά τῆς κατάρας.

Τῇ ἀγία καί μεγάλη Τρίτη

Τῆς τῶν δέκα παρθένων παραβολῆς τήν ἀνάμνησιν ποιούμεθα σήμερον, ἣν ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς μετά καί ἄλλων τοιούτων παραβολῶν, ἐρχόμενος ἐπὶ τό πάθος. Διδάσκει δέ ἡμᾶς ἡ παραβολή αὕτη ἵνα μή τό μέγα τῆς παρθενίας ἔργον κατορθοῦντες ἀμελῶμεν τῶν λοιπῶν, καί μάλιστα τῆς ἐλεημοσύνης, δι' ἧς ἡ λαμπάς τῆς παρθενίας φαιδρύνεται. Ἔτι δέ ἵνα, τό τέλος τῆς ζωῆς ἡμῶν ἀγνοοῦντες, ὑπάρχωμεν πᾶσαν ὥραν ἔτοιμοι πρός αὐτό, ὡς αἱ φρόνιμοι παρθένοι, πρός τήν τοῦ νυμφίου ἀπάντησιν, μήποτε, αἰφνιδίως ἐλθόντος αὐτοῦ, καί κλεισθείσης τῆς θύρας τοῦ οὐρανοῦ νυμφῶνος, ἀκούσωμεν καί ἡμεῖς, ὡς αἱ μωραί, τήν φρικτήν ἐκείνην ἀπόφασιν. Ἀμήν λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς.

Τῇ ἀγία καί μεγάλη Τετράδι

Δύο γυναῖκες. λέγουσιν οἱ κριτικώτεροι τῶν Εὐαγγελίων ἐρμηνευταί, ἥλειψαν τόν Κύριον μύρῳ, ἡ μέν πολύν καιρόν πρό τοῦ πάθους αὐτοῦ, ἡ δέ πρό ὀλίγων ἡμερῶν. Καί ἡ μέν ὑπῆρχε πόρνη καί ἀμαρτωλή, ἡ δέ σώφρων καί ἐνάρετος. Τοῦ εὐλαβοῦς τούτου ἔργου τήν μνήμην ἐπιτελοῦσα σήμερον ἡ Ἐκκλησία. Καί εἰς τὸ πρόσωπον τῆς πόρνης αὐτό ἀναφέρουσα. Συναναφέρει ἐνταυτῷ καί τήν προδοσίαν τοῦ Ἰούδα, ἅπερ ἀμφότερα ἐπράχθησαν κατά τήν ἱστορικὴν τοῦ Ματθαίου σειράν, δύο ἡμέρας πρό τοῦ νομικοῦ πάσχα, Μαρτίου κά , ἡμέρα Τετράδι τῆς ἐβδομάδος.

Ἡ γυνὴ λοιπόν ἐκείνη ἥλειψε διὰ τοῦ μύρου τήν κεφαλὴν καί τούς πόδας τοῦ Ἰησοῦ καί διὰ τῶν τριχῶν τῆς κεφαλῆς αὐτῆς

ἀπεσπόγγισεν αὐτούς. Τό πολύτιμον ἐκεῖνο μῦρον ἐξετιμήθη 300 δηνάρια ἢ περίπου 15 φλωρία βενετικά. Ἐκ τῶν μαθητῶν ἐξόχως ὁ φιλάργυρος Ἰούδας σκανδαλίζεται, τάχα διὰ τήν ἀπώλειαν τοιούτου μύρου. Ὁ Ἰησοῦς ἐπιπλήττει αὐτόν, ἵνα μή ἐνοχλῇ τήν γυναῖκα καί ὁ Ἰούδας ἀγανακτῶν πορεύεται πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς. Συνηγμένους εἰς τήν αὐλήν τοῦ Καϊάφα καί συμβουλευομένους ἤδη κατὰ τοῦ Ἰησοῦ καί συμφωνήσας μετ' αὐτῶν τήν προδοσίαν τοῦ διδασκάλου διὰ τριάκοντα ἀργύρια ἀπὸ τότε ἐζήτει εὐκαιρίαν ἵνα αὐτόν παραδῷ. Ἔνεκα τούτου ἔλαβεν ἀρχὴν ἀπ' αὐτῶν τῶν ἀποστολικῶν χρόνων ἡ νηστεία τῆς Τετράδος.

Τῇ ἀγία καί μεγάλη Πέμπτη

Κατὰ τό ἑσπέρας τῆς σήμερον, ἥτις ἦν τότε ἡ πρό τῶν ἀζύμων ἡμέρα, τοὔτέστιν ἡ τοῦ νομικοῦ πάσχα παραμονή, Μαρτίου κβ' , ἡμέρα Πέμπτη τῆς ἐβδομάδος, συνεδείπνησεν ἐν τῇ πόλει ὁ Ἰησοῦς μετὰ τῶν δώδεκα μαθητῶν. Εὐλόγησε τὸν ἄρτον καί τὸν οἶνον, καί παρέδωκε τό μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας. Ἐνιψε τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν, εἰς ὑπόδειγμα ταπεινώσεως. Εἶπε παρρησίᾳ, ὅτι εἷς ἐξ αὐτῶν ἐμελέτα τήν κατ' αὐτοῦ προδοσίαν καί ἔδειξε τὸν προδότην, δούς εἰς τὸν Ἰούδαν ἄρτου τεμάχιον βεβαμμένον εἰς τοῦ τρυβλίου τὸν ζωμόν. Ἐξελθόντος ἐκείνου παρευθύς, ἐδίδαξε τοὺς μαθητάς τὰ ὑπερφυᾶ καί τελευταῖα μαθήματα, ὅσα ἐμπεριέχονται εἰς τό ὅρος τῶν Ἑλαιῶν, καί ἐκεῖ ἄρχεται λυπεῖσθαι καί ἀδημονεῖν. Ἀναχωρεῖ κατ' ἰδίαν, καί κλίνας τὰ γόνατα προσεύχεται ἐκτενῶς καί ἐκ τῆς πολλῆς

ἀγωνίας γίνεται ὁ ἰδρώς αὐτοῦ ὡς αἵματος πηκτοῦ κόμβοι, πίπτοντες εἰς τήν γῆν. Μόλις πληροῖ τήν ἐναγώνιον ἐκείνην προσευχήν καί ἰδοὺ φθάνει καί ὁ Ἰούδας μετὰ στρατιωτῶν ἐνόπλων καί ὄχλου πολλοῦ. Καί χαιρετίσας, καί φιλήσας δολίως τόν διδάσκαλον, παραδίδει αὐτόν.

Συλλαμβάνεται λοιπόν ὁ Ἰησοῦς καί φέρεται δέσμιος πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς Ἄνναν καί Καϊάφαν. Οἱ μαθηταί σκορπίζονται καί ὁ θερμότερος τῶν ἄλλων Πέτρος ἀκολουθήσας αὐτῷ μέχρι τῆς ἀρχιερατικῆς αὐλῆς, ἀρνεῖται καί αὐτός τελευταῖον ὅτι ἐστίν αὐτοῦ μαθητής. Ὁ δέ θεῖος διδάσκαλος παριστάνεται ἔμπροσθεν τοῦ παρανόμου συνεδρίου, ἐξετάζεται περὶ τῶν μαθητῶν καί τῆς διδαχῆς αὐτοῦ, ἐξορκίζεται εἰς τόν Θεόν, ἵνα εἴπῃ ἐάν αὐτός ὑπάρχῃ τῶντι ὁ Χριστός καί εἰπὼν τήν ἀλήθειαν κρίνεται θανάτου ἔνοχος, τάχα ὡς βλασφημήσας. Ἐφεξῆς ἐμπτύεται εἰς τὸ πρόσωπον, ραπίζεται, ἐμπαίζεται ἐμπαίζεται, παντοιοτρόπως, δι' ὅλης τῆς νυκτός ἕως πρωΐας.

Τῇ ἀγίᾳ καί μεγάλῃ Παρασκευῇ

Ἀφοῦ ἀνέτειλεν ἡ κγ' τοῦ Μαρτίου, ἡμέρα τῆς ἐβδομάδος Παρασκευῇ, ἀποστέλλεται ὁ Ἰησοῦς δέσμιος ἀπὸ τοῦ Καΐφα πρὸς τόν τότε ἡγεμόνα τῆς Ἰουδαίας Πόντιον Πιλάτον τό ὄνομα, ὅστις πολυτρόπως ἀνακρίνας αὐτόν, καί ἅπαξ καί δὶς ὁμολογήσας ἀθῶν, πρὸς εὐχαρίστησιν ἔπειτα τῶν Ἰουδαίων, ψηφίζει θάνατον κατ'

αὐτοῦ, καί φραγγελώσας ὡς δοῦλον φυγάδα τόν Δεσπότην τοῦ παντός παρέδωκεν εἰς τό σταυρωθῆναι

Ἐντεῦθεν ὁ Ἰησοῦς, παραδοθείς εἰς τοὺς στρατιώτας, γυμνοῦται τά ἱμάτια αὐτοῦ, ἐνδύεται χλαμύδα κοκκίνην, στεφανοῦται ἀκάνθαις, σκηπτροφορεῖ κάλαμον, προσκυνεῖται χλευαστικῶς, ἐμπτύεται, κρούεται κατὰ τοῦ προσώπου καί τῆς κεφαλῆς. Εἷτα ἐνδυθείς πάλιν τά ἑαυτοῦ ἱμάτια καὶ βαστάζων τόν Σταυρόν, ἔρχεται εἰς τόν Γολγοθᾶ, τόπον τῆς καταδίκης, καί ἐκεῖ περί ὥραν γ' τῆς ἡμέρας σταυροῦται μεταξύ δύο ληστῶν, βλασφημεῖται ὑπὸ τῶν παραπορευομένων, μυκτηρίζεται ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων, ποτίζεται ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν ὄξος μεμιγμένον μετὰ χολῆς. Περί δέ τήν Θ' ὥραν, κράξας φωνῇ μεγάλη καί εἰπών, τετέλεσται, ἐκπνέει «ὁ ἄμνός τοῦ Θεοῦ, ὁ αἴρων τήν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου», καθ' ἣν ὥραν πανσελήνου οὔσης τῆς ἡμέρας. Ἐσφάζετο κατὰ τόν νόμον ὁ πασχάλιος ἄμνός, ὁ εἰς τύπον αὐτοῦ διαταχθεός τοῖς Ἰουδαίοις πρό 1043 ἐτῶν.

Τόν δεσποτικόν τοῦτον θάνατον καί ἡ ἄψυχος κτίσις πενθοῦσα τρέμει καί ἀλλοιοῦται ὑπὸ τοῦ φόβου ἀλλ' ὁ Δημιουργός τῆς κτίσεως, καί νεκρός ἤδη ὢν, λογχίζεται προσέτι καί τήν ἀκήρατον πλευράν καί ῥέει ἐξ αὐτῆς αἷμα καί ὕδωρ. Τέλος, περί τήν δύσιν τοῦ ἡλίου, ἔρχεται Ἰωσήφ ὁ ἀπὸ Ἀριμαθείας καί Νικόδημος μετ' αὐτοῦ, ἀμφότεροι μαθηταί τοῦ Ἰησοῦ κεκρυμμένοι, ἀποκαθηλοῦσιν ἀπὸ τοῦ Σταυροῦ τό πανάγιον τοῦ διδασκάλου σῶμα, ἀρωματίζουν αὐτό, ἐντυλίσουσιν εἰς σινδόνα καθάραν, καί θάψαντες αὐτό ἐν μνημείῳ καινῷ, προσκυλίουσιν ἐπὶ τό στόμιον αὐτοῦ λίθον μέγαν.

Ταῦτα τά φρικτά καί σωτήρια πάθη τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπιτελοῦμεν σήμερον καί εἰς ἀνάμνησιν αὐτῶν παρελάβομεν, ἐξ ἀποστολικῆς διαταγῆς, τήν τῆς Παρασκευῆς νηστείαν.

Τῷ ἁγίῳ καί μεγάλῳ Σαββάτῳ

Τῇ ἐπαύριον μετά τήν Παρασκευήν, ἡμέρα Σαββάτου, Μαρτίου κδ , συναχθέντες οἱ ἀρχιερεῖς καί οἱ Φαρισαῖοι πρὸς τόν Πιλάτον παρεκάλεσαν αὐτόν ἵνα ἀσφαλίσῃ τὸν τάφον τοῦ Ἰησοῦ ἕως τῆς τρίτης ἡμέρας διότι, καθὼς ἔλεγον οἱ θεομάχοι, ἔχομεν ὑποψίαν μήπως οἱ μαθηταί αὐτοῦ, κλέψαντες διὰ νυκτός τὸ ἐνταφιασθέν Αὐτοῦ σῶμα, κηρύξωσιν ἔπειτα εἰς τὸν λαόν ὡς ἀληθινὴν τήν ἀνάστασιν, ἣν προεῖπεν ὁ πλάνος ἐκεῖνος, ἔτι ζῶν. Καί τότε ἔσται ἡ ἐσχάτη πλάνη χείρων τῆς πρώτης. Ταῦτα εἰπόντες πρὸς τόν Πιλάτον καί λαβόντες ἄδειαν παρ' αὐτοῦ, ἀπῆλθον καί ἐσφράγισαν τὸν τάφον, διορίσαντες πρὸς ἀσφάλειαν αὐτοῦ καί κουστωδίαν, τοὔτέστι φύλακας ἐκ τῶν φυλασσόντων τήν πόλιν στρατιωτῶν.

Μετὰ πατρικῶν εὐχῶν.

Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ

† Ὁ Καισαριανῆς, Βύρωνος καὶ Ὑμηττοῦ Δανιήλ

